

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 3. De substitutione exemplari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

sint sibi hoc factum à Patre, in cuius potestate sunt, adeoque Patrem illorum loco posse testari perinde, ac si ipsi testati fuissent, si eorum testamentum à Patre fiat, ut dictum est prout colligitur ex princ. Instit. de pupill. substit. & L. 1. ac 2. ff. de vulg. & pupill. Molina D. 182. n. 10.

2230 *Not. 8.* Si Pater in testamento minus solenni (non tamen nullo ex causa præteritionis, aut illegitimæ præteritionis) habente tamen omnia, quæ sufficiunt ad testamentum inter liberos, faciat ejusmodi substitutionem, valere substitutionem pupillarem, si substitutus sit de familia; non autem si sit extraneus; colligitur ex L. hac consultissima §. Ex imperfecto. C. de testam. *Not. 9.* ad substitutionem pupillarem jure antiquo requiri, ut ille, cui alius substituitur, hæres institueretur, ut habetur L. 2. ff. h. t. sed jure novo authenticorum, pupillariter substitui posse filio impuberi, etiamsi esset præteritus, aut non legitime ex hæredatus; imò licet testamentum corruat, eò, quòd filius sit præteritus, quòd etiam habetur l. 3. §. fin. de Test. V. Haunold. cit. tom. 2. tr. 7. n. 59.

2231 *Not. 10.* posse substitui pupillariter omnibus liberis in patria potestate constitutis, qui sunt naturales, & legitimi: non solum primi, sed etiam ulterioris gradus; 2. in posthumis per L. 2. ff. h. t. 3. etiam legitimis tantum, nimirum arrogatis, & adoptatis, qui transeunt in potestatem adoptantis L. 10. §. 6. ff. eod. sed probabilius, solum quoad bona, quæ habet ab arrogante, vel adoptante; secus tamen est, quoad filios naturales tantum, nisi sint legitimi voluntate Patris, quia non sunt in patria potestate; Haunoldus cit. tom. 2. tr. 7. n. 60.

2232 *Not. 11.* primum, & valde æstimabilem effectum esse, quòd substitutio pupillaris expressa contineat tacitam vulgarem, & e contra, expressa vulgaris, contineat tacitam pupillarem, per se loquendo, juxta L. 4. ff. de subst. pupill. alter effectus est, quòd per illam succedat substitutus pupillo, ante pubertatem mortuo, in omnibus bonis ipsi, sive à Patre, sive à Matre, aut à Conjugatis, aut aliunde acquisitis, quasi ab ipso institutus esset; in princ. Inst. de subst. pupill. & L. 10. §. ad Substitutos, ff. eod.

2233 *Not. 12.* hanc substitutionem finiri 1. adveniente pubertate, hoc est, completo anno 14. in masculo, & 12. in foeminis, §. Mascululo, Instit. de pupill. substit. nam annus ultimus, quo pubertas adepta dicitur, debet

esse completus, L. 5. ff. qui testam. Controversum tamen est, an adveniente pubertate expiret unà cum substitutione pupillari, etiam tacita vulgaris comprehensa in vulgari, ut dictum est superius. De hoc videri potest Pirhing de Testam. à n. 68. Haunoldus tom. 2. tract. 7. à n. 99. ubi is negativam, ut probabilior defendit ex præsumpta voluntate Testatoris. *Not. 13.* finiri 2. per emancipationem pupilli, per quam exit è patria potestate, in qua esse debet, non tantum tempore conditi testamenti, sed etiam mortis Testatoris Zoëlius in ff. de vulg. & pupillari substit. n. 57. ubi plures refert effectus. Circa hunc ultimum effectum quædam notatu digna sunt apud Haunold. tom. 2. de Just. tr. 7. à n. 54. præsertim pro casu, quo impuberes liberantur à patria potestate per professionem sui Patris in Religione.

§. 3. De substitutione exemplari. 2234

Tertia species est substitutio exemplaris, quæ, ut notavimus n. 2006. sic dicta est, quòd sit introducta ad exemplum pupillaris, ob id, quasi pupillaris vocari solita, & describitur substitutio simplex, & directa, per quam Pater, vel Mater, aut alius ex ascendentibus, liberis furiosis, mente captis, hæres substituitur L. 9. C. de Impub. substit. & §. 1. Instit. de pupillar. substit. Communior tamen affirmat de furiosis; de prodigis autem secus est, quia non est vitium naturæ, sed voluntatis; de mutis, & surdis, esto idem affirmet Molina D. 182. alii negant, cum non sint simpliciter instabiles, L. discretis 10. C. qui testamentum facere poss. nisi à natura tales sint, ut vix à mente capris differre videantur.

Præter hæc *not. 1.* Si Pater, & Mater divisim eidem diversos substituerent exemplariter, velle aliquos hæreditatem in bonis adventitiis inter substitutos dividendam; in reliquo, substitutum à Patre in paterna, & substitutum à Matre in materna bona debere succedere, sic Bartolus in L. 43. ff. h. t. esto alii putent eo casu prævalituram substantiationem à Patre factam. *Not. 2.* Si furiosus, vel amens non habet fratres, vel descendentes (nam hi, si essent, juxta cit. L. 9. illi exemplariter substituendi forent) illi à Patre substitui debere Matrem, juxta Molinam cum Gomez; sed negari à Wadingo, & Covarruv. quia hoc in cit. LL. Imperator non jubet, & quia exemplaris substitutio imitatur pupillarem, illis exceptis;

pris, in quibus jura inducunt diversitatem.

2236 *Not. 3.* Si filius, mente captus, habeat plures descendentes, Patrem non posse unum ex illis substituere, reliquis omninò præteritis; ita Sichardus, & alii; quia hoc est contra pietatem. Ut autem hæc, quæ dicta sunt, rectius intelligantur, apponimus verba §. 1. *Instit. de pupill. substitut.* quæ sic habent: *Humanitatis intuitu parentibus indulgemus, ut, si filium, nepotem, vel pronepotem cujuscunque sexus habeant, nec alia proles descendendum eis sit; iste tamen filius, vel filia, nepos, vel neptis, pronepos, vel proneptis, mente captus, vel mente capta perpetuò sit; vel, si duo, vel plures isti fuerint, nullus verò eorum fapiat, licet iisdem parentibus legitima portione ei, vel eis relicta, quos voluerint, his substituere, ut occasione hujusmodi substitutionis, ad exemplum pupillaris, querela nulla contra testamentum eorum oriatur, ita tamen, ut, si postea respuerit, vel respuerint, talis substitutio cesset; vel, si filia, aut alii descendentes ex hujusmodi mente capta persona sapientes sint, non liceat parenti, qui, vel quæ testatur, alios, quam ex eo descendentes, unum, vel certos, vel omnes substituere, sin verò etiam liberi Testatori, vel testatrici sint sapientes, ex his verò personis, quæ mente capta sunt, nullus descendat, ad fratres eorum unum, vel certos, vel omnes, eandem fieri substitutionem oportet.*

2237 *Not. 4.* Substitutionem exemplarem probabilius non expirare, nisi amentiam radicatus sublatam, vel ita, ut prudenter judicari possit, non redituram; nam in casu opposito rectius censetur perpetua; an autem, & quando exemplaris substitutio contineat alias, pendet à verbis, quibus exprimitur.

§. 4.

De substitutione reciproca, seu breviloqua, & compendiosa.

2238 **Q**uarta species substitutionis est reciproca, quæ Pater, duos, vel plures hæredes instituit, eosque sibi invicem substituit, §. *Et plures*, *Instit. de vulgari substitut.* Non est substitutio simplex, sed mixta, plures sub se substitutiones continens, ut notat Pirhing *h. e. n. 64.* & à nobis dictum est supr. n. 2007. nec diversam ab aliis substitutionibus speciem constituit, quia solum in modo, & qualitate ab aliis differt. *L. nam hoc jure 4. ff. de vulg. substitut.*

Substitutio compendiosa (de qua diximus supra n. 2007. quod constituit quintam speciem) dicitur, quæ verborum compendioso plures in se substitutiones continet, secundum diversa tempora, & ætates. Hinc si quis dicat: *heredem meum instituo Filium, & si is deceaserit, substituo illi Cajum*; Cajus succedet ex vulgari substitutione, si filius non aditam hæreditate, vel ante testatorem obierit; si filius aditam hæreditate, sed ante pubertatem obeat, Cajus succedet ex pupillari; si post pubertatem, locum habet substitutio fideicommissaria: si denique post pubertatem filius amens fiat, Cajus succedet ex substitutione exemplari, sic Covarruvias in c. Raynuius de Testam. §. 9.

Not. præterea, sæpius dubitari posse, quas substitutiones simplices in se continent at substitutio reciproca, seu breviloqua? dicendum id ex qualitate personarum, & circumstantiis colligendum esse, si non sint plures substituti in eodem gradu, nam verbum substituo, est verbum commune, tam directum, quam obliquum sensum recipiens, & quia alioquin sæpe talis substitutio inutilis esset, quia altero non adunte hæreditatem, hoc ipso alteri pars ejus accrescit absque substitutione: ergo pro hoc casu esset substitutio inutilis: ergo ut sit utilis, debet esse pro casu, quo alter adit hæreditatem; ergo debet prodesse, ut fideicommissaria; ratio ulterior est, quia censetur favere voluisse substituto; ideo, si huic magis expediat, substitutionem esse vulgarem, talis præsumetur facta: sin verò expediat esse fideicommissariam, præsumetur talis facta esse.

Ex hoc habetur, quod substitutio reciproca, seu breviloqua contineat duas vulgares, & nullam pupillarem, si duo impuberes, sed emancipati substituantur invicem; emancipatis enim non potest pupillariter substitui, quia non sunt in patria potestate. Deinde quod non contineat duas pupillares, & non vulgares, si filiis impuberibus exhæredatis invicem substituantur; tunc enim vulgares includi non possunt, quia exhæredati non possunt esse hæredes, atqui deberet alteruter posse esse hæres, ut vulgaris substitutio locum haberet.

Not. autem à nonnullis addi sextam speciem, nempe militarem, quam definiunt, quod sit substitutio directa, & simplex, quæ quis ex solo privilegio heredem sibi substituit; per particulam: *ex solo privilegio* excludit.